

Holdninger til innvandring og forutsetningene for disse:

Hovedfunn fra runde sju av
European Social Survey

Hovedfunn
fra ESS

7

Tilgang til European Social Survey Data og dokumentasjon

European Social Survey European Research Infrastructure Consortium (ESS ERIC) gir gratis tilgang til alle sine data og all sin dokumentasjon. Alt materiell kan sees og lastes ned fra www.europeansocialsurvey.org.

Vi har utviklet ulike ressurser for å legge til rette for tilgang til og bruk av den voksende datamengden. Eksempler er EduNet og NESSTAR, som begge er tilgjengelige gjennom ESS-nettstedet.

EduNet

ESS' verktøy for elektronisk læring, EduNet,

er utviklet for bruk innenfor høyere utdanning. Verktøyet inneholder eksempler og øvelser som veileder brukerne gjennom analyseprosessen - fra et teoretisk problem og frem til tolkningen av statistiske resultater. For øyeblikket er ti ulike emner tilrettelagt med bruk av data fra ESS.

NESSTAR

ESS Online Analysis-pakken er basert på NESSTAR - et nettverktøy for dataanalyse. Dokumentasjon for NESSTAR er tilgjengelig fra Norsk senter for forskningsdata (www.nesstar.com).

European Social Survey fungerer som et teleskop for samfunnsforskere, som kan gi oversikt over holdningene blant folk i Europa. Tverrnasjonale data av høy kvalitet samles inn av ESS og grundige analyses utført av forskere belyser forskjeller og likheter mellom land i Europa og gir dermed en kontekst for resultatene for enkeltland.

Den sjuende publikasjonen i serien med hovedfunn fra ESS belyser et tema som ofte behandles av forskere: holdninger til innvandring. Spørsmålene er de samme som modulen om innvandring i den første runden av ESS, og de gjentatte spørsmålene gir muligheter for direkte

sammenligning av variabler mellom 2002 og 2014. Modulen for 2014 inneholder også enkelte nye begreper samt detaljerte spørsmål om spesifikke innvandrergrupper.

Jeg er overbevist om at modulen kommer til å tiltrekke seg mye oppmerksomhet, både innenfor og utenfor akademia. Jeg gleder meg til å følge med på alle artiklene, kapitlene, foredragene og all pressedekning relatert til denne oversikten samt debatten som etter all sannsynlighet oppstår i kjølvannet av disse publikasjonene.

Rory Fitzgerald

Leder for ESS ERIC, City, University of London

Forfatterne av denne utgaven:

Anthony Heath, professor i sosiologi ved Centre for Social Investigation, Nuffield College, University of Oxford;

Lindsay Richards, postdoktor ved Centre for Social Investigation, Nuffield College, University of Oxford Teamet som har utarbeidet «Holdninger til innvandring og forutsetningene for disse»-modulen:

Eldad Davidov, professor i sosiologi ved Universitetet i Zürich (Sveits), Robert Ford, professor i statsvitenskap ved University of Manchester (Storbritannia),

Eva Green, førstelektor i sosialpsykologi ved Universitetet i Lausanne (Sveits), Alice Ramos, stipendiat ved instituttet for samfunnsvitenskap, Universitetet i Lisboa (Portugal) og

Peter Schmidt, professor i statsvitenskap ved Justus-Liebig-universitetet i Giessen (Tyskland).

I tillegg har følgende medarbeidere fra Core Scientific Team i ESS bidratt til utviklingen av modulen:

Sarah Butt, Brita Dorer, Rory Fitzgerald, Yvette Prestage, Sally Widdop, Lizzy Winstone og Diana Zavala-Rojas.

Holdninger til innvandring og forutsetningene for disse

Hovedfunn fra runde sju av European Social Survey

Anthony Heath and Lindsay Richards

Innledning

Innvandring er fortsatt blant de viktigste politiske spørsmålene i Europa. Stemmeberettigede i mange land betrakter innvandring som en av de største utfordringene landet deres står overfor og høyrepopulistiske partier som er motstandere av innvandring, fortsetter å få oppslutning. Den store arbeidsinnvandringen til mange vesteuropeiske land kombinert med vedvarende press for å ta imot flyktninger og asylsøkere fra krigssoner rundt i verden, gjør at dette spørsmålet etter all sannsynlighet fortsatt kommer til å være aktuelt i overskuelig fremtid.

For å bidra til bedre innsikt i disse spørsmålene inneholdt runde 7 (2014) av European Social Survey (ESS) en spørsmålsmodul som går nærmere inn på ulike aspekter ved synet på innvandring. ESS - verdens mest anerkjente tverrnasjonale program for spørreundersøkelser - gjennomfører grundige representative undersøkelser i hele Europa i tråd med svært strenge faglige og metodologiske standarder. Denne modulen inneholder dermed svært pålitelige data knyttet til synet på innvandring i ulike land. Mange av spørsmålene i modulen ble også stilt i runde 1, som ble gjennomført i 2002. Dette innebærer at vi ved hjelp av ESS kan kartlegge holdningstrender over tid og sammenligne utviklingen i ulike land i Europa.ⁱ

Spørsmålsmodulen i runde 7 av ESS angår viktige diskusjoner rundt kildene for offentlighetens oppfatning om, og holdninger til innvandring. I tillegg til å dokumentere de nivåene for støtte eller motstand gir modulen oss muligheten til å se på holdningene overfor ulike innvandrergrupper, kriteriene for å ta imot

eller avvise ulike innvandrergrupper, omfanget av kontakt med innvandrerbefolkningen, oppfatninger om kostnader og fordeler knyttet til innvandring og de viktigste kildene til disse holdningene.

Vi presenterer hovedfunn for enkelte av disse spørsmålene, nærmere bestemt: den samlede støtten, eller manglende støtten, for innvandring, forskjellene mellom europeiske land med hensyn til synet på innvandring, i hvilken grad innbyggerne i ulike europeiske land skiller mellom ulike innvandrergrupper oppfatningene om kostnader og fordeler knyttet til innvandring, og omfanget av polariseringen innenfor europeiske land. Vær oppmerksom på at feltarbeidet for denne modulen hovedsakelig ble gjennomført før den siste flyktningekrisen utløst av konflikten i Syria. På tidspunktet da modulen ble utarbeidet, var antallet nye flyktninger relativt lavt. Derfor inneholdt modulen bare ett enkelt spørsmål med tilknytning til dette temaet. Av disse årsakene dekker denne rapporten ikke holdninger overfor flyktninger.

Runde 7 omfatter data for 21 land: Belgia, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Irland, Israel, Litauen, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Slovenia, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tsjekia, Tyskland, Ungarn og Østerrike. Nesten alle disse landene (bare med unntak av Estland og Litauen) deltok også i runde 1 av ESS.ⁱⁱ Over 40 000 intervjuer ble gjennomført ansikt til ansikt i de 21 landene. Oversettelsen av spørreskjemaet og feltarbeidet ble utført etter strenge spesifikasjoner fra Core Scientific Team i ESS.ⁱⁱⁱ

Støtte for innvandring

Vi starter med en overordnet variabel som gir oss oversikt over støtten til innvandring og forskjeller mellom de 21 landene på dette området. Vi har innhentet svar på det følgende spørsmålet:

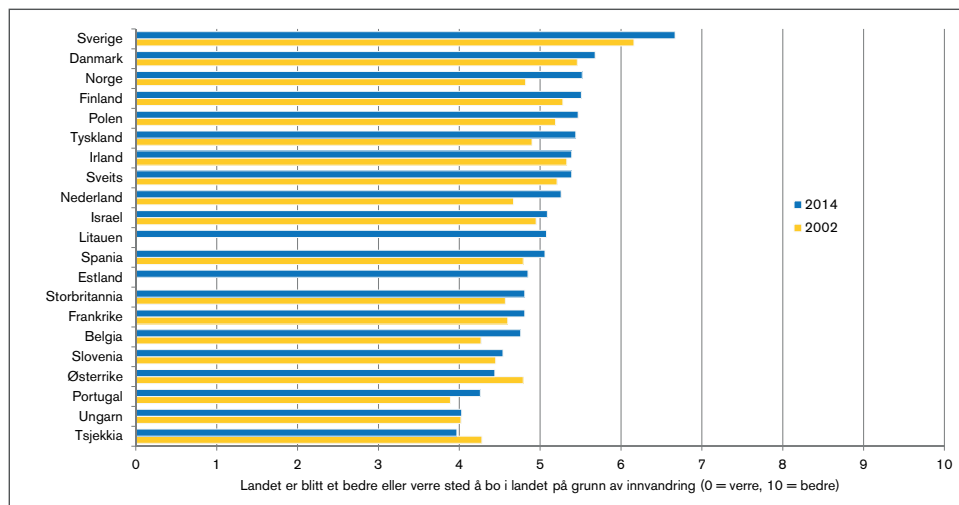
Er det blitt verre eller bedre å bo i [landet] på grunn av at folk kommer fra andre land for å bosette seg her?

Respondentene har svart ved hjelp av en skala fra 0 til 10, der 0 er «verre å bo her» og 10 er «bedre å bo her». Dette spørsmålet ble stilt med nøyaktig samme ordlyd både i runde 1 og runde 7 av ESS. Dermed har vi hatt muligheten til å kartlegge endringer over tid i støtten for innvandring.^{iv}

Med økningen i innvandringen til mange av disse landene siden 2002^v, kombinert med økt politisk

debatt rundt dette temaet, hadde vi forventet at holdningen mer var blitt mer negative. Likevel fant vi, som vist i figur 1, at r innbyggerne i europeiske land i 2014 samlet sett hadde et litt mer positivt syn på effekten av innvandring på samfunnet deres.^{vi} I 2002 var gjennomsnittet på den negative siden: I tretten av landene var den gjennomsnittlige verdien lavere enn 5 (midtpunktet i skalaen). I 2014 hadde fire av disse landene beveget seg over til den positive siden av skalaen, med en gjennomsnittsverdi så vidt over 5, mens bare to land - Østerrike og Tsjekkia - var blitt mindre positive til innvandring. Det må sies at den samlede endringen i de fleste av landene var ganske liten og i enkelte tilfeller heller ikke var statistisk signifikant.^{vii} Hovedfunnet gjenspeiler dermed i større grad stabilitet enn endring i den generelle holdningen til innvandring.

Figur 1. Vurdering av landet er blitt et om det er blitt bedre eller verre sted å bo som et resultat av innvandring i 2002 og 2014

Kilde: European Social Survey runde 1, 2002 og runde 7, 2014

Analysen ble utført på hele utvalget av ESS-respondenter. Designvekter er benyttet for analyser på landnivå. De som har svart «Vet ikke» eller nektet å svare er utelatt fra analysen.

Forholdet mellom de ulike landene med hensyn til holdningene har også vært stabile over tid: Både i 2002 og 2014 var de samme landene mest positive - Sverige, Danmark og Finland - og de samme landene mest negative - Tsjekia, Ungarn og Portugal. I begge disse årene var oppfatningen nøytral i de samme landene: Tyskland, Nederland og Spania. Holdningene i Frankrike og Storbritannia var også negative i begge disse årene. Tidligere har forskere også sett en tendens til at befolkningen i Norden stiller seg mer positiv til innvandring, mens befolkningen i Øst-Europa er mer negativ.^{viii} Det fins imidlertid flere viktige unntak fra disse generaliseringene: Polen er et eksempel på et østeuropeiske land der befolkningen er relativt positiv til innvandring.

Denne stabiliteten i holdningene til innvandring er ganske overraskende. Her kan motstridende krefter ha virket inn: På den ene side kan tilstrømmingen av innvandrere ha bidratt til økt konkurranse om jobber og boliger, noe som har resultert i mer negative holdninger. På den annen side innebærer en økning i innvandrerbefolkningen at det er mer sannsynlig at folk har hatt mer kontakt med innvandrere og barna deres. Tidligere undersøkelser har avdekket at kontakt ofte fremmer mer positive holdninger.^{ix}

Bak den overordnede stabiliteten i figur 1 kan det også skjule seg motstridende trender. Eksempel: Selv om det samlede gjennomsnittet kan ha endret seg lite, kan innbyggerne i europeiske land ha blitt mer polarisert over tid: Enkelte (kanskje dem med relativt sikker økonomi) kan ha blitt mer positive, mens andre (kanskje dem som er mer sårbare) kan ha blitt mer negative. En annen mulighet er at holdningene overfor enkelte innvandrergrupper er blitt mer positive, mens holdningene overfor andre innvandrergrupper er blitt mer negative. Nedenfor ser vi nærmere på disse spørsmålene.

Foretrukne innvandrergrupper

I mange vestlige land har det ikke bare vært debatter rundt omfanget av innvandringen, men også om hvilke innvandrergrupper som kommer. Spesielt kontroversielt er spørsmålet om man skal begrense antallet ufaglærte innvandrere fra land utenfor Europa, eller om antallet innvandrere med visse kulturelle tradisjoner - slik som muslimer - skal begrenses på grunnlag av at sannsynligheten kan være lavere for at de tilpasser seg vestlige verdier.

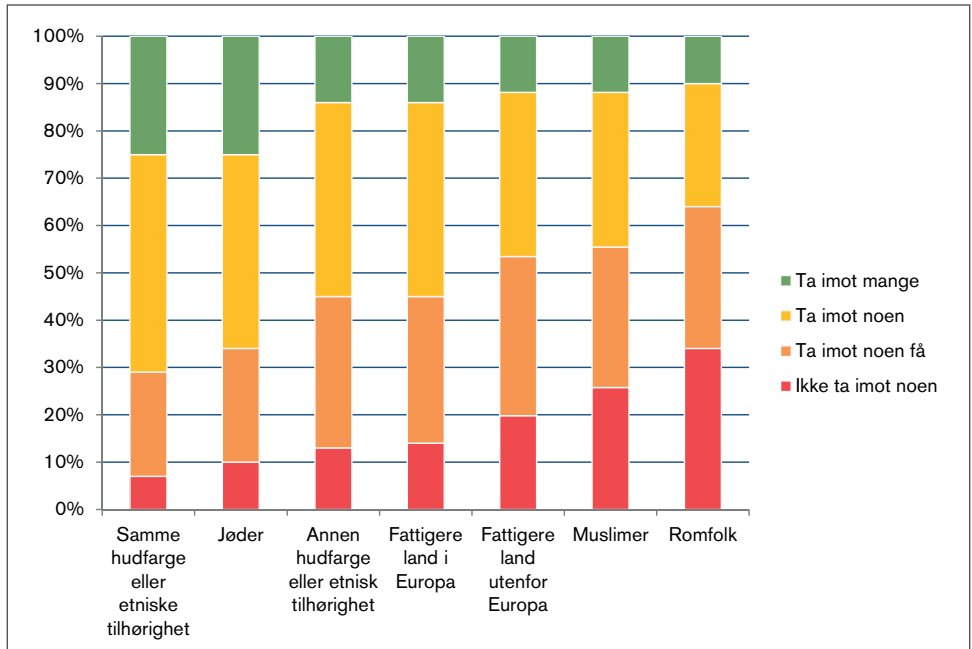
Både i runde 1 og runde 7 ble det stilt en rekke spørsmål om respondentenes syn på hvorvidt personer fra ulike land eller med ulik bakgrunn bør få komme og bo i landet. I runde 1 av ESS skilte disse spørsmålene mellom innvandrere fra fattigere europeiske land og fra fattigere ikke-europeiske land. Det ble også skilt mellom innvandrere med samme hudfarge eller etniske tilhørighet som flertallet i landet, og andre innvandrergrupper. I runde 7 ble det i tillegg stilt tre nye spørsmål der man skiller mellom holdninger overfor jøder, muslimer og romfolk/sigøynere.

For hver innvandrergruppe i spørsmålene hadde respondentene følgende alternativer: «La mange bosette seg her», «La noen bosette seg her», «La enkelte bosette seg her» eller «Ikke la noen bosette seg her».

Figur 2 viser et tydelig hierarki for foretrukne innvandrergrupper. Den mest foretrukne gruppen var personer med samme hudfarge eller etniske tilhørighet som flertallet i landet. Jøder er langt mer velkomne enn muslimer, som i sin tur er mer velkomne enn romfolk. Dette hierarkiet for foretrukne innvandrergrupper gikk igjen i samtlige 21 land. I enkelte land, som for eksempel Israel og Ungarn, var skillet mellom ulike innvandrergrupper skarpere, mens i andre land, som for eksempel Sverige og Storbritannia, var skillet mindre tydelig.

Svarene knyttet til muslimer var svært like svarene

Figur 2. Holdninger overfor ulike innvandreregrupper i 2014

Kilde: Runde 7 av European Social Survey, 2014 (alle deltakerland)

Analysen ble utført på hele utvalget av ESS-responderer. Designvekter er benyttet for analyser på landnivå. De som har svart «Vet ikke» eller nektet å svare er utelatt fra analysen.

knyttet til personer fra fattigere land utenfor Europa. En av årsakene til dette kan være at muslimske innvandrere i en rekke land faktisk kommer fra fattigere land utenfor Europa (f.eks. fra Tyrkia, Pakistan og Somalia).

Når vi sammenligner svarene på spørsmålene som både ble stilt i runde 1 og runde 7 av ESS, ser vi at hierarkiet for foretrukne innvandreregrupper er svært likt. Figur 3 viser at det er mest støtte for innvandrere med samme etniske tilhørighet som flertallet i landet, og minst støtte for innvandrere fra fattigere land utenfor Europa.

I likhet med spørsmålet om innvandrere gjør at det er bedre eller verre å bo i landet, ser vi bare små endringer i holdningene mellom 2002 og 2014. Disse endringene peker imidlertid i ulike retninger.

Det var en viss dreining i positiv retning for viljen til å ta imot innvandrere med samme hudfarge eller etniske tilhørighet (slik dette fremgår av den økte lengden på de grønne og gule delene av søylene i figur 3).

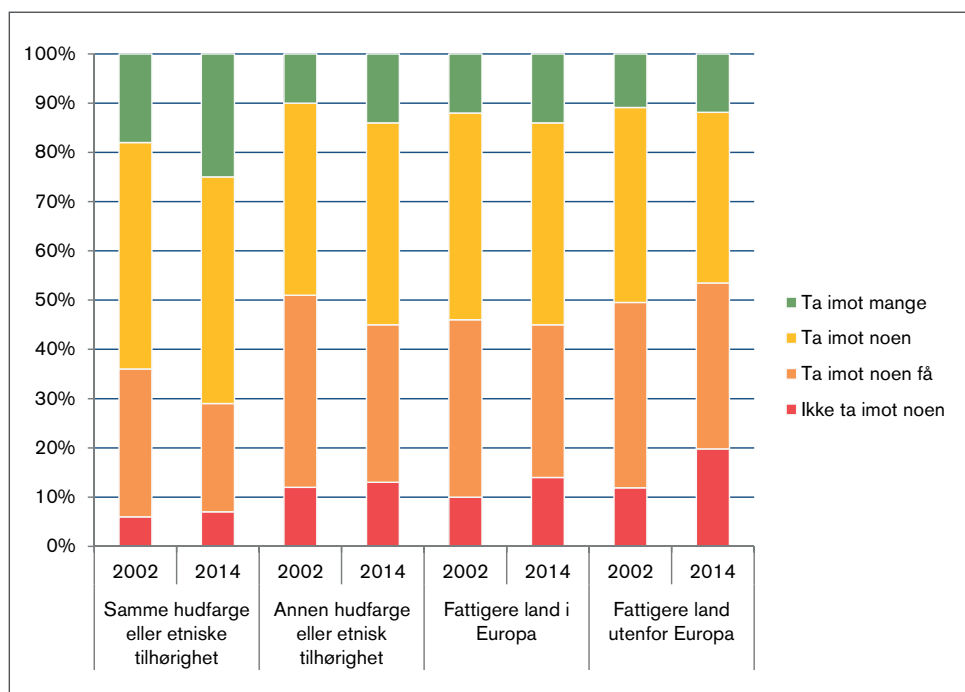
Det var små endringer i de generelle holdningene overfor innvandrere fra fattigere land i Europa. Samtidig var det en markant dreining i negativ retning overfor innvandrere fra fattigere land utenfor Europa. Innbyggerne i ulike europeiske land er altså nokså nyansert i synet på innvandrere. Bak den samlede stabiliteten skjuler det seg motstridende spesifikke trender.

Vi ser også at holdningen overfor alle de fire innvandreregruppene ble mer polarisert mellom 2002 og 2014. Dette fremgår mest tydelig av

holdningene overfor innvandrere fra fattigere land utenfor Europa: Andelen av innbyggerne i ulike europeiske land som mente at *ingen* slike innvandrere skulle tas imot, økte fra 11 til 20 prosent. Samtidig var det en økning (selv om denne var beskjeden) i andelen som mente at *mange* slike innvandrere skulle få bosette seg i landet (fra 11 til 12 prosent). Med andre ord er innbyggerne i ulike europeiske land blitt mer splittet i disse spørsmålene.

Den økte polariseringen fant ikke sted i alle land. Den var relativt tydelig i mange av landene i Vest-Europa der det har vært stor økning i innvandringen, som for eksempel i Finland, Spania, Storbritannia, Sverige og Østerrike. Vi ser også en polarisering i østeuropeiske land som Polen, Slovenia og Ungarn.

Figur 3. Holdninger overfor ulike innvandrergupper i 2002 og 2014

Kilde: Runde 1 (2002) og runde 7 (2014) av European Social Survey (samtlige av landene som deltok i begge rundene) Analysen ble utført på hele utvalget av ESS-respondenter. Designvekter er benyttet for analyser på landnivå. De som har svart «Vet ikke» eller nektet å svare er utelatt fra analysen.

Kostnader og fordeler ved innvandring

Det var vært mye debatt rundt kostnadene og fordelene knyttet til innvandring, for eksempel konkurranse om arbeidsplasser, trykk på velferdstjenester og bekymringer om utvanning av nasjonale kulturer. Derfor stilte vi en rekke spørsmål om folks oppfatninger av innvandrings effekter. Vi stilte respondentene de følgende fire spørsmålene:

Vil du si at folk som kommer for å bosette seg her, stort sett tar jobber fra [landets] arbeidstakere, eller at de hjelper til med å skape nye jobber?

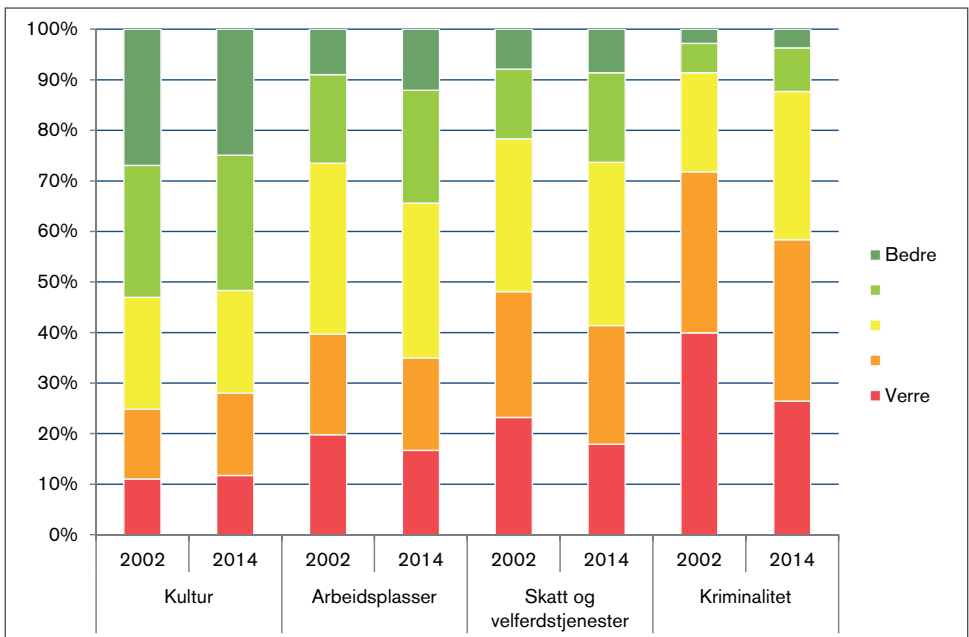
Vil du si at [landets] kultur stort sett blir undergravet eller beriket av folk som kommer fra andre land for å bosette seg her?

Er problemene med kriminalitet i [landet] blitt verre eller bedre på grunn av folk som kommer fra andre land for å bosette seg her?

De fleste som bosetter seg i [landet], arbeider og betaler skatt. De bruker også helse - og velferdstjenester. Når regnskapet gjøres opp, tror du at folk som bosetter seg, får mer tilbake enn de selv bidrar med, eller bidrar de med mer enn de selv får tilbake?

Respondentene svarte ved hjelp av en skala fra 0 til 10, der 0 angir et negativt syn på effekten av innvandringen, og 10 angir et positivt syn. Disse fire spørsmålene ble stilt med nøyaktig samme ordlyd både i runde 1 og runde 7 av ESS. Dermed har vi hatt muligheten til å kartlegge trender over tid.

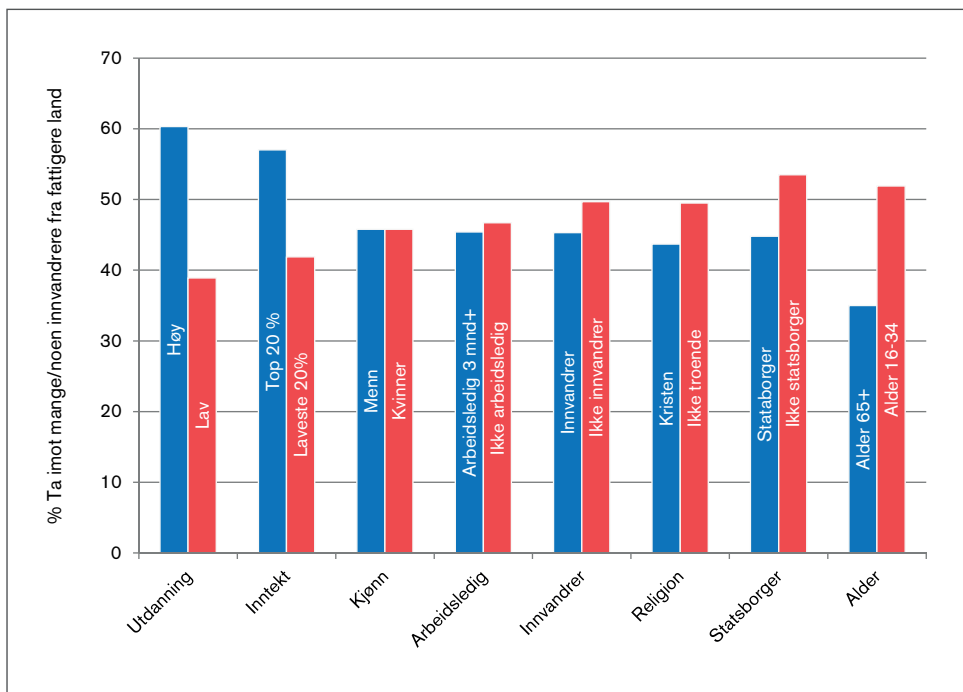
Figur 4. Oppfatninger av innvandrings effekter på kultur, arbeidsplasser, skatter og velferdstjenester, og kriminalitet i landet i 2002 og 2014

Kilde: Runde 1 (2002) og runde 7 (2014) av European Social Survey (samtlige av landene som deltok i begge rundene) Analysen ble utført på hele utvalget av ESS-respondenter. Designvekter er benyttet for analyser på landnivå. De som har svart «Vet ikke» eller nektet å svare er utelatt fra analysen.

Figur 5. Sosiodemografiske forskjeller i villigheten til å ta imot mange eller noen innvandrere fra fattigere land utenfor Europa

Kilde: Runde 7 av European Social Survey, 2014 (alle deltakerland)

Analysen ble utført på hele utvalget av ESS-respondenter. Designvekter er benyttet for analyser på landnivå. De som har svart «Vet ikke» eller nektet å svare er utelatt fra analysen.

Figur 4 viser svarmønstrene og endringen over tid. For å gjøre det enklere å lese figuren har vi delt inn svarene i fem kategorier, der grønt er mest positivt, gult er nøytralt og rødt er negativt.^x

Gitt at de økonomiske argumentene er fremtredende i debatten rundt innvandring, er det noe overraskende å se at innbyggerne i ulike europeiske land oppfatter at innvandring har størst negativ innvirkning på kriminalitet. Slik det fremgår av figur 4, heller oppfatningene av innvandringens effekt på kriminalitet tungt mot den negative enden av skalaen. I 2014 mente et klart flertall (60 prosent) at innvandring bidrar til

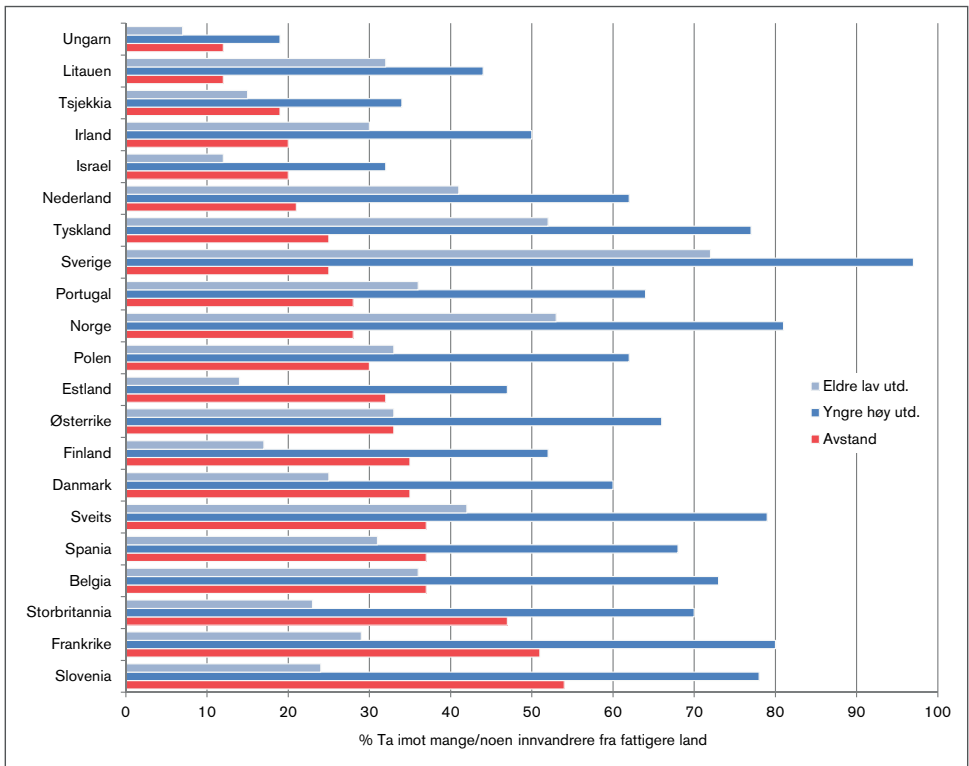
å forverre problemene med kriminalitet. Også for skatt og velferdstjenester var oppfatningene relativt negative. Andelen som mente at innvandrere bidrar med mer enn de får tilbake (26 prosent), var lavere enn andelen som mente at innvandrere får mer tilbake (42 prosent). Folk var derimot mindre negative til innvandringens effekt på arbeidsplasser, og aller minst negative til den kulturelle innvirkningen. Dette tyder på at praktiske og aktuelle spørsmål knyttet til kriminalitet og trykk på velferdstjenestene er viktige for innbyggerne i ulike europeiske land.

Figur 4 viser imidlertid også en betydelig endring over tid i positiv retning for tre av de fire spørsmålene. Bare for innvandringens effekt på kultur ser vi en liten dreining i negativ retning. Selv om kulturelle spørsmål kanskje ikke er aller viktigst for befolkningen, er dette likevel spørsmål som vokser i betydning.

Den generelle tendensen for bekymringene knyttet til innvandringens effekt var nokså lik når vi sammenligner enkeltlandene i Europa. I alle

de 21 landene var oppfatningene mest negative til innvandringens effekt på kriminalitet, og minst negative til innvandringens effekt på kultur. I enkelte land var synet at innvandringens effekt var større på arbeidsplasser enn på velferdstjenester. Dette var tilfellet i Polen, Portugal og Slovenia, der arbeidsløsheten er høy. I Spania, som har den høyeste arbeidsløsheten av de 21 landene i studien, samsvarer synet likevel med de generelle tendensene.

Figur 6. Avstand i prosentpoeng mellom yngre med høyere utdanning og eldre med lavere utdanning, i støtten for å ta imot innvandrere fra fattigere land utenfor Europa

Kilde: Runde 7 av European Social Survey, 2014

Analysen ble utført på hele utvalget av ESS-respondenter. Designvekter er benyttet for analyser på landnivå. De som har svart «Vet ikke» eller nektet å svare er utelatt fra analysen.

Kilder til uenighet knyttet til innvandring innenfor hvert enkelt land

Innbyggerne i ulike europeiske land har på ingen måte ensartede holdninger til innvandring, og i figur 3 har vi allerede sett at den interne polariseringen kan være økende. Tidligere forskning har vist at holdningene til innvandring er sterkt knyttet til alder, utdanningsnivå og økonomiske forhold.^{xi}

Dette bekreftes av funn fra runde 7 av ESS. I figur 5 sammenlignes holdningene til personer med ulike sosiale egenskaper og posisjoner i samfunnet. Selv om vi her har fokusert på holdningene til innvandring fra fattigere land utenfor Europa, er mønsteret svært likt når vi ser på holdningene overfor andre grupper.

Figur 5 avdekker størst polarisering mellom personer med høy utdanning (universitet/høgskole) og personer med lavere utdanning (videregående eller lavere), med et sprik på 21 prosent. Alder har nest størst polarisering, i det yngre stiller seg mer positive enn eldre til innvandring. Deretter følger inntekt, der avstanden mellom den øvre og den nedre kvintilen er 15 prosent.^{xii}

Til sammenligning er forskjellene relativt små mellom kvinner og menn, mellom kristne og ikke-troende og mellom innvandrere og ikke-innvandrere. For personer med og uten statsborgerskap i landet er forskjellen imidlertid relativt stor. Dette kan være et uttrykk for mer kosmopolitiske trekk hos personer uten statsborgerskap.

Bak de sosiale skillene spiller ulike mekanismer trolig inn. Det er sannsynlig (selv om det er umulig å slå dette fast med sikkerhet) at vi finner generasjonsforskjeller bak de store ulikhetene mellom aldersgruppene. Vi antar at oppfatningen hos generasjonene som vokste opp i vestlige land i tiden før man opplevde masseinnvandring, er mer negative enn hos yngre, som har vokst opp i et mer mangfoldig samfunn. Forskjellene

mellom aldersgruppene kan sannsynligvis forklares på bakgrunn av ulike erfaringer i oppveksten, og ikke av selve aldringen. Til forskjell fra dette kan forskjellene mellom utdannings- og inntektsgruppene gjenspeile i hvilken grad personer med lavere utdanning og personer med lavere inntekt opplever innvandring som henholdsvis en kulturell og en økonomisk trussel.

Styrken i de sosiale skillene varierer kraftig mellom landene i Europa. For å utforske dette nærmere har vi sett på avstanden i støtten til innvandrere fra fattigere land utenfor Europa, mellom yngre personer som har høy utdanning og eldre personer med lavere utdanning. Figur 6 viser forskjellene mellom landene.^{xiii}

Som vi ser, varierer graden av polarisering kraftig mellom enkeltlandene. Avstanden er for eksempel rundt 50 prosent i Storbritannia og Frankrike, mens den er 20 prosent eller lavere i Ungarn, Litauen og Tsjekkia. Som figur 1 viser, er graden av polarisering vanligvis lavest i landene som er mest negative til innvandring, som for eksempel Ungarn.

I enkelte av landene der det samlede synet på innvandring er relativt positivt, som for eksempel i Danmark og Finland, ser vi imidlertid også en relativt stor splittelse som følger sosioøkonomiske skillelinjer. Dette tyder på at innvandringsspørsmål kan være politisk kontroversielle både i Norden og i vesteuropeiske land, som for eksempel i Storbritannia og Frankrike.

Konklusjoner

I likhet med dataene fra den første runden av ESS finner vi betydelige forskjeller mellom innbyggerne i ulike europeiske land med hensyn til holdninger til innvandring. Det samlede resultatet på spørsmålet om landet er blitt et bedre eller verre sted å bo som et resultat av innvandringen gir et relativt nøytralt bilde i 2014, slik det også var i 2002. Vi ser imidlertid et skille som hovedsakelig går mellom Nord- og Vest-Europa på den ene siden og Sør- og Øst-Europa på den andre, med mer negative oppfatninger i Sør- og Øst-Europa.

Selv om holdningene i enkelte land har utviklet seg i en positiv retning, er holdningene generelt sett preget av stabilitet. Under denne overordnede stabiliteten skjuler det seg imidlertid enkelte motstridende trender knyttet til holdningene overfor bestemte innvandrergrupper.

Innbyggerne i ulike europeiske land er for eksempel blitt noe mer positive til innvandrere med samme hudfarge eller etniske tilhørighet som flertallet i landet. Samtidig er innbyggerne blitt betraktelig mindre positive til innvandrere fra fattigere land utenfor Europa (som i utgangspunktet var en av de minst foretrukne innvandrergruppene).

Vi ser også motstridende endringer i oppfatningen av kostnader og fordeler ved innvandring. Sett under ett er oppfatningene negative for innvandringens effekt på kriminalitet og velferdstjenester, selv om folk er blitt mindre bekymret for dette mellom 2002 og 2014. Samtidig er oppfatningen av innvandringens effekt på kulturen i landet blitt noe mer negativ.

Vi ser også enkelte tegn på økende polarisering innenfor enkelte land. Et funn som har vært spesielt overraskende, er at en økt andel av innbyggerne i europeiske land mente at ingen innvandrere fra fattigere land utenfor Europa burde tas imot, samtidig som det var en økning i andelen som mente at mange slike innvandrere burde tas imot. Vi mistenker at denne polariseringen har overrasket politikerne og har gjort det vanskeligere å håndtere forventningene hos innbyggerne i europeiske land.

Politikerne er kanskje også overrasket over hvor negativ oppfatning innbyggerne i europeiske land har av innvirkningen på kriminalitet og velferdstjenester. Den offentlige debatten har i stor grad fokusert på den samlede økonomiske effekten av innvandring. Det virker imidlertid som om befolkningen i Europa kanskje er mer opptatt av de praktiske konsekvensene innvandringen har for hverdagen deres, enn større - og kanskje fjernere - spørsmål.

Endnotes

ⁱ Mer informasjon om datakildene:

Runde 1 av ESS: Data fra runde 1 av European Social Survey (2002). Versjon 6.4 av datafilen. Norsk senter for forskningsdata (NSD) - arkiv for og distributør av ESS-data for ESS ERIC.

Runde 7 av ESS: Data fra runde 7 av European Social Survey (2014). Versjon 2.0 av datafilen. Norsk senter for forskningsdata (NSD) - arkiv for og distributør av ESS-data for ESS ERIC.

ⁱⁱ I runde 7 av ESS ble det også gjennomført feltarbeid i Latvia. På grunn av forsinkelser knyttet til innsamling og lagring av data foreligger det imidlertid ikke endelige data for disse hovedfunnene.

ⁱⁱⁱ Mer informasjon, deriblant deltakerland, størrelser på datautvalg, spørreskjemaer og responsfrekvenser, er tilgjengelig på www.europeansocialsurvey.org.

^{iv} Estland og Litauen deltok ikke i runde 1 av ESS, og derfor foreligger det ikke sammenlignbare data for disse landene. Fullstendig informasjon om spørsmålene som ble stilt, er tilgjengelig her: European Social Survey (2002). Spørreskjema for runde 1 av ESS. London: Hovedkontoret for ESS ERIC, Centre for Comparative Social Surveys, City University London og European Social Survey (2014). Spørreskjema for runde 7 av ESS. London: Hovedkontoret for ESS ERIC, Centre for Comparative Social Surveys, City University London.

^v OECD oppgir tall for endringer i antall innbyggere som er født i utlandet, i perioden fra 2003 til 2013 (eller kortere perioder) for mange av landene i ESS. I denne perioden hadde bare Israel en nedgang. I følgende land var det en betydelig økning, det vil si på 20 prosent eller mer: Belgia, Danmark, Finland, Irland, Norge, Slovenia, Spania, Sverige, Storbritannia, Ungarn og Østerrike. I Frankrike, Tyskland, Nederland og Sveits var økningen mindre. Se tabell B4 i det statistiske vedlegget til OECDs «Utsikter for internasjonal migrasjon - 2015».

^{vi} Analysen ble gjennomført på det fullstendige utvalget av ESS-respondenter. Vekting i utformingen er brukt i analysen på landnivå. Både vektingen i utformingen og av populasjonene er brukt i samkjøringen av analysedata for ulike land, slik at alle landene vektet proporsjonalt med folketallet. Resultatene omfatter ikke Danmark eller spørsmål respondenter ikke har svart på.

^{vii} I Irland, Israel, Slovenia og Ungarn var endringene i gjennomsnittsverdier mellom runde 1 og 7 ikke innenfor signifikansnivået på 5 prosent.

^{viii} Se for eksempel Sides, John and Jack Citrin (2007). European opinion about immigration: the role of identities, interests and information. *British Journal of Political Science* 37: 477-504. Semyonov, Moshe, Rebeca Raijman og Anastasia Gorodzeisky (2008). Foreigners' impact on European Societies: public views and perceptions in a cross-national comparative perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 5-29.

^{ix} Se for eksempel Pettigrew, Thomas F. og Linda R. Tropp (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? *European Journal of Social Psychology* 38: 922-934. Schlueter, Elmar og Ulrich Wagner (2008). Regional differences matter: examining the dual influence of the regional size of the immigrant population on derogation of immigrants in Europe. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 153-173.

Endnotes

^x For å redusere skalaen til fem kategorier slo vi sammen 0-2, 3 og 4, 6 og 7 og 8-10 og beholdt midtpunktet - 5 - som en egen kategori.

^{xi} Se for eksempel Kunovich, Robert M. (2004). Social structural position and prejudice: an exploration of cross-national differences in regression slopes. *Social Science Research* 33: 20-44. Semyonov, Moshe, Rebeca Rajjman og Anastasia Gorodzeisky (2008). Foreigners' impact on European Societies: public views and perceptions in a cross-national comparative perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 5-29.

^{xii} I en multivariabel analyse, der vi har kunnet identifisere den uavhengige effekten av bestemte sosiodemografiske forhold, mens øvrige forhold har vært konstante, var inntektens betydning kraftig redusert, mens betydningen av utdanning og alder i stor grad var uforandret. Vi gjør oppmerksom på at ESS har en høy andel manglende svar på variabelen for husholdningens inntekt (over 20 prosent i Irland, Israel, Litauen, Polen, Slovenia, Spania, Tsjekkia, Ungarn og Østerrike).

^{xiii} For å sette sammen kategoriene for yngre med høy utdanning og eldre med lavere utdanning brukte vi de samme definisjonene som i figur 5, dvs. at yngre er 34 år og yngre, og eldre er 65 år og eldre. «Høyere utdanning» defineres som universitets- eller høgskoleutdanning, mens personer med «lavere utdanning» har videregående eller lavere utdanning. I likhet med figur 5 er «villighet til å ta imot mange eller noen innvandrere fra fattigere land utenfor Europa» den avhengige variabelen. Vi gjør oppmerksom på at antallet yngre med høyere utdanning er relativt begrenset i enkelte land, som for eksempel i Slovenia. I disse tilfellene er konfidensintervallet dermed også relativt stort, slik at man skal være forsiktig med å trekke konklusjoner for enkeltland.

Om ESS

European Social Survey er et såkalt European Research Infrastructure Consortium (ERIC). Konsortiet leverer tverrnasjonale data knyttet til holdninger og atferd hos europeiske innbyggere over tid.

ESS er en spørreundersøkelse som er ledet av akademikere og er gjennomført i Europa siden 2001. Datautvalget i består av resultater fra nesten 350 000 fullførte intervjuer. Intervjuene gjennomføres annethvert år med nye utvalg som representerer et tverrsnitt av befolkningen. Studien kartlegger holdninger, meninger og atferdsmønstre blant innbyggerne i over 30 land.

Temaer i ESS:

- Tillit til institusjoner
- Politisk engasjement
- Sosiopolitiske verdier
- Etiske og sosiale verdier
- Sosial kapital
- Sosial utestengelse
- Nasjonal, etnisk og religiøs identitet
- Tilfredshet, helse og sikkerhet
- Demografisk sammensetning
- Utdanning og yrkesaktivitet
- Økonomiske forhold
- Forhold knyttet til husholdningen
- Holdninger til velferd
- Tillit til rettsvesenet
- Uttrykk for og erfaring med aldersdiskriminering
- Statsborgerskap, deltakelse og demokrati
- Innvandring
- Familie, arbeid og tilfredshet
- Økonomisk etikk
- Organisering av livsløpet

Du finner mer informasjon om ESS ERIC og får tilgang til data fra programmet på www.europeansocialsurvey.org.

ESS har utviklet et eget nettsted med informasjon om nivåene for tilfredshet i Europa: www.esswellbeingmatters.org

Følg ESS på Twitter: @ESS_Survey

Lik ESS på Facebook: @EuropeanSocialSurvey

Denne publikasjonen er finansiert gjennom EU's Horizon 2020-rammeprogram for forskning og innovasjon i henhold til avtalens nr. 676166 for tilskudd.

ESS fikk status som European Social Survey Research Infrastructure Consortium (ERIC) i 2013. I runde 7 besto ESS ERIC av fjorten medlemsland og to observatørland.

Medlemmer:

Belgia, Estland, Frankrike, Irland, Litauen, Nederland, Polen, Portugal, Slovenia, Storbritannia, Sverige, Tsjekia, Tyskland og Østerrike.

Observatører:

Norge og Sveits.

Andre deltakere:

Danmark, Finland, Israel, Latvia, Slovakia, Spania og Ungarn.

Methods Advisory Board (MAB), Scientific Advisory Board (SAB) og Finance Committee (FINCOM) er tverrnasjonale grupper som gir råd til generalforsamlingen i ESS ERIC.

ESS ERIC (med lederen Rory Fitzgerald) har hovedkontoret sitt ved City, University of London.

Core Scientific Team i ESS ERIC omfatter Leibniz-Institut für Sozialwissenschaften / GESIS (Tyskland), Universitetet i Leuven (Belgia), Norsk senter for forskningsdata / NSD (Norge), Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek / NWO (Nederland), Pompeu Fabra-universitetet (Spania) og Universitetet i Ljubljana (Slovenia).

Forumet for National Coordinators (NC) består av nasjonale koordinatører fra alle deltakerlandene i ESS.